

Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga

SOU 2024:39

Uppdraget

Utredningens uppdrag har varit att

- Föreslå att ungdomsreduktionen för åldersgruppen 18-20 år avskaffas
- Föreslå minskad ungdomsreduktion för åldersgruppen 15-17 år
- Se över om påföljden ungdomsövervakning bör förstärkas och om den bör kunna tillämpas i fler fall
- Föreslå en ny påföljd, utvidgad ungdomsövervakning, som ska vara mer ingripande än ungdomsövervakning

Dagens reglering

- Unga lagöverträdare (upp till 21 år) särbehandlas straffrättsligt
- Lagöverträdarens ålder ska i dag alltid beaktas särskilt
- Domstolarna sätter ner straffet enligt en schematisk modell baserad på den unges ålder vid brottet
- Utredningens utgångspunkt är att lagöverträdare under 18 år ska särbehandlas även i fortsättningen, men inte unga vuxna

Avskaffad ungdomsreduktion 18-20 år

- Ungdomsreduktionen för lagöverträdare över 18 år avskaffades för allvarliga brott den 1 januari 2022
- Utredningen föreslår att ungdomsreduktionen ska avskaffas helt för lagöverträdare som var över 18 år vid brottet
- Även särbehandlingen under rättegången avskaffas

Avskaffad ungdomsreduktion 18-20 år

- Påverkar rättstillämpningen vid straffvärden under 1 års fängelse - ungdomsreduktionen för allvarligare brott är redan avskaffad
- Utan ungdomsreduktion kommer fängelse att dömas ut i fler fall och fängelsestraffen blir längre
- Fängelsestraff kan även i fortsättningen i vissa fall bytas ut mot en frivårdspåföljd, t.ex. skyddstillsyn. Rätten måste då döma ut en mer ingripande frivårdspåföljd än hittills

Förändrad ungdomsreduktion 15-17 år

- Ålder ska enligt direktiven ges minskad betydelse när straffet bestäms
- För 15-17-åringar bör ungdomsreduktionen inte avskaffas helt, ens för de allra allvarligaste brotten
- I stället ska ungdomsreduktion göras i *skälig omfattning*

Förändrad ungdomsreduktion 15-17 år

- Unga lagöverträdares brottslighet är ofta uttryck för bristande mognad och ansvarsförmåga och brottsligheten är inte sällan likartad
- Utgångspunkten bör därför vara att ungdomsreduktionen ska göras schematiskt även i fortsättningen, men den blir mindre och fördelas på tre år (15-17 år) i stället för sex år (15-20 år) som hittills
- Ibland kan avsteg från den schematiska tillämpningen behöva göras för att straffet ska bli proportionerligt, t.ex. vid viss allvarlig brottslighet

Förändrad ungdomsreduktion 15-17 år

Ålder	Ungefärlig straffnedsättning hittills	Föreslagen ungefärlig straffnedsättning	Föreslagen ungefärlig strafflängd
15 år	75-80 procent	60 procent	2/5
16 år	65-75 procent	40 procent	3/5
17 år	55-65 procent	20 procent	4/5

Ungdomsövervakning

- Ungdomsövervakning i fler fall:
 - Förändrad ungdomsreduktion leder till ungdomsövervakning i fler fall
 - Ungdomsövervakning ska dömas ut i fler återfallssituationer
 - Påföljden ungdomsvård ska inte längre kunna förenas med böter eller ungdomstjänst - det leder till att ungdomsövervakning oftare döms ut
- Ungdomsövervakning förstärks:
 - Tillsynen över den dömda skärps
 - Ingen obligatorisk halvtidsprövning av rörelseinskränkningar

Utvidgad ungdomsövervakning

- En ny påföljd för lagöverträdare under 18 år när ungdomsövervakning inte är tillräckligt ingripande
- Övervakningstiden ska överstiga 1 år och högst vara 3 år. Påföljden ska inledas genom att den dömden tas in i kriminalvårdsanstalt under 2 månader
- Under tiden i kriminalvårdsanstalt görs en omfattande och allsidig utredning av den dömdes förhållanden som ligger till grund för den fortsatta verkställigheten

Utvidgad ungdomsövervakning

- Efter verkställigheten i kriminalvårdsanstalt ska den dömda ha hemarrest som ska övervakas elektroniskt (s.k. fotboja)
- Genom att den dömda kan fortsätta i skolan och med fritidsaktiviteter utnyttjas de faktorer som stödjer en positiv utveckling
- Hemarresten kan minskas senare under verkställigheten om den dömda sköter sig. En minskad hemarrest kan då kompletteras med andra rörelseinskränkningar, exempelvis förbud att vistas på en viss plats

Övrigt

- Förslagen bör träda i kraft den 1 juli 2026
- Utredningens slutbetänkande ska lämnas senast den 10 januari 2025. I slutbetänkandet ska utredningen behandla återstående frågor i uppdraget, bl.a. om straffbarhetsåldern bör sänkas och om ungdomspåföljder bör kunna undanröjas i fler fall än i dag

Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga

SOU 2024:39

